

Silmän sidekalvon pigmenttimuutokset

Lääkärikirja Duodecim

23.12.2021

Silmätautien erikoislääkäri Matti Seppänen

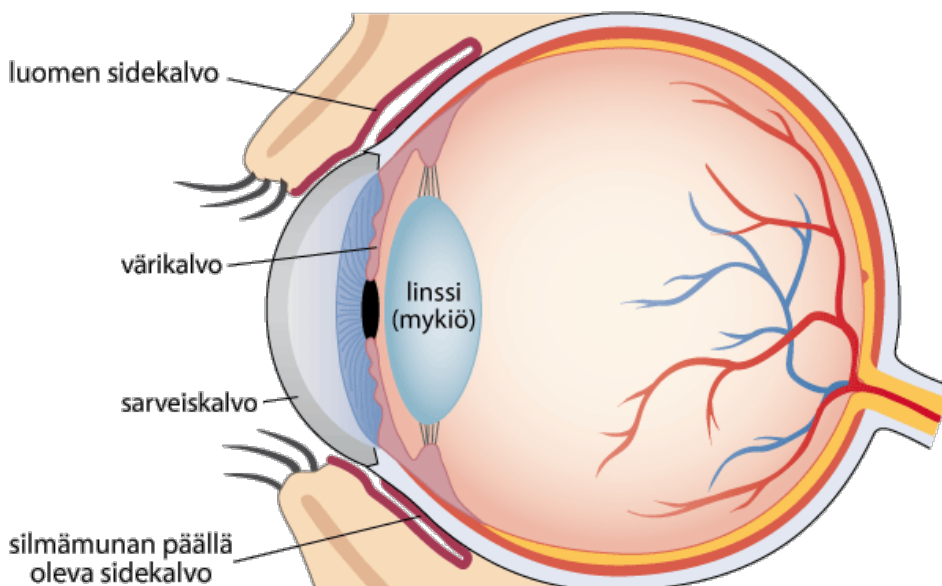

- Sidekalvon pigmenttiluomi
- Sidekalvon hankittu melanoosi
- Sidekalvon melanooma
- Erotusdiagnostiikka
- Kirjallisuutta

Keskeistä

- Silmän sidekalvon pigmenttimuutokset ovat yleisiä, ja usein muutos on vaaraton.
- Osa silmän sidekalvon pigmenttimuutoksista voi olla pahanlaatuisia tai muuttua pahanlaatuisiksi.
- Silmälääkärin tutkimuksissa mm. poissuljetaan sidekalvon melanooman mahdollisuus.
- Sidekalvon pigmenttimuutoksen valokuvaus mahdollistaa muutoksen tunnistamisen seurannassa.

Silmän sidekalvo on läpikuultava rakenne silmän valkoisen osan päällä. Sidekalvo kiertää silmäluomen sisäosan kautta silmäluomen reunan lähelle muodostaen pussimaisen rakenteen (kuva 1).

Kuva 1. Silmän sidekalvo. Silmämunan poikkileikkaus, jossa näkyy sidekalvon sijainti silmämunan pinnalla ja silmäluomen sisäpinnalla.

Suurennä ja pienennä napsauttamalla kuvaa

Silmän sidekalvolla voi olla väritykseltään poikkeavia pigmenttimuutoksia. Muutokset ovat usein hyvänlaatuisia, mutta kyseessä voi olla myös pahanlaatuinen kasvain.

Silmälääkärin tutkimukset ja seuranta ovat suositeltavia sidekalvon pigmenttimuutoksissa. Tällöin tutkitaan mm., onko kyseessä hyvänlaatuinen kasvain (esim. sidekalvon pigmenttiluomi), sidekalvon hankittu melanoosi tai sidekalvon melanooma.

Sidekalvon pigmenttiluomi

Sidekalvolla sijaitseva neevus eli sidekalvon pigmenttiluomi on hyvänlaatuinen kasvain. Pigmenttiluomeen liittyy usein myös pieniä alle 2 mm:n läpimittaisia rakkuloita (ns. kystat). Muutos ilmaantuu usein ennen 30 vuoden ikää.

Sidekalvon pigmenttiluomi on oireeton, ja se voi muuttua pahanlaatuiseksi, vaikka todennäköisyys siihen on pieni. Silmälääkärin tutkimuksissa poissuljetaan sidekalvon melanooman mahdollisuus. Sidekalvon pigmenttiluomi myös valokuvataan, jotta muutokset pystyttäisiin seurannassa toteamaan mahdollisimman hyvin.

Sidekalvon hankittu melanoosi

Sidekalvon hankittu melanoosi (PAM eli primary acquired melanosis) tulee esiin yleensä 45 ikävuoden jälkeen. Muutoksessa on kyseessä sidekalvon pintasolukerroksessa oleva solujen liikakasvu.

Sidekalvon hankitulla melanoosilla on riski muuttua sidekalvon melanoomaksi. Muutos valokuvataan ja siitä harkitaan koepalan ottamista. Jos arvioidaan, että muutoksella on riski muuttua pahanlaatuiseksi, sitä voidaan hoitaa solunsalpaajahoidolla.

Sidekalvon melanooma

Sidekalvon melanooma voi vaihdella väriltään tummanruskeasta vaaleanpunaiseen. Muutos on yleensä kiinteä kasvain, johon liittyy ylimääräisiä verisuonia. Sitä esiintyy noin 0,8 tapausta miljoonaa ihmistä kohden.

Kasvain löydetään silmälääkärin tutkimuksissa tai potilas on voinut myös itse huomata muutoksen. Hoitona on kasvaimen poisto ja tarvittaessa lisäksi haavan reunojen jäädytushoito sekä solunsalpaajatippahoito. Tarvittaessa hoitoon lisätään sädelevyhoito.

Erotusdiagnostiikka

Sidekalvon pigmenttimuutoksia voivat aiheuttaa hyvänlaatuiset ja pahanlaatuiset kasvaimet. Sidekalvon pigmenttimuutoksia muistuttavan tilan voivat saada aikaan myös kosmeettisten valmisteiden jäämät tai silmän sidekalvon vierasesine.

Myös pigmentoitunut kovakalvo (skleera, silmän sidekalvon alla oleva silmän valkoinen osa) voi muistuttaa sidekalvon pigmenttimuutosta. Joihinkin elimistön yleissairauksiin, esim. [Addisonin tautiin](#), voi liittyä sidekalvon pigmentaation lisääntymistä.